

VIÐMERKINGAR

Kanningar mugu samskipast:

Oljuvinnan og árin­ið á samfelagið

Jógvan Arge

Líkt er til, at vit eru komin illa frá royndunum at finna útav, hvat oljuvinna undir Føroyum fer at merkja fyri føroyska samfelagið.

Eitt prógv eru orðadrátturin og ruðuleikin, sum nú hevur verið um Menas-frágreiðingina. Fróðskaparsetrið tykist vera nærum í upploysn av einari upp-gávu, sum okkara fremsti vísindaligi stovnur átti at havt lagt allan dent á at loysa fyrimyndarliga.

Eitt úrslit av hesi gongdini er, at vit hava ikki enn fingið eina líkinda frágreiðing um, hvat vit skula hugsa um, og hvat vit skula gera tann dagin, oljuvinna verður í fullum blóma undir Føroyum.

Ein pulserandi oljuvinna kann vera komin inn á okkum, áðrenn vit hava fingið umrátt okkum, og enn eru vit ikki komin longur, enn at smádeilast um antin vit skula varðveita tað sera avgerandi kravið um keikantin ella ei.

Góð ráðlegging í nítíðarinum

Men sama, um vit halda fast við, at alt skal um føroyskan bryggjukant ella vit sleppa hesum kravi, so verða samfelagsligu árinini av oljuvinnu stór í Føroy-um.

Men hvussu stór verða tey, og hvat skula vit gera fyri ikki at missa okkum heilt burtur í hesum mögu-liga dollaradansi?

Vit eru langt aftur út í so máta. Og tað er vanda-

mikið.

Landsstýrið hevði í nítí-árunum eina oljuráðlegg-ingarnevnd. Hendan nevndin, sum var mannað við umboðum fyri em-bætisverk og vinnulív gjørði eitt dygdargott fyri-reikandi arbeiði, so farast kundi undir at leita eftir olju undir Føroyum.

Nevndin lat á sumri í 1997 eitt gótt álit úr hond-um. Hetta álit viðgjørði ser-liga tey viðurskifti, sum høvdu týðning fyri for-kanningar og leiting undir Føroyum. Nevndin hevði eisini greið uppskot um mannagongdirnar hesa tíð-na, og hvussu lógirnar skuldu setast saman.

Landsstýri og løgting tóku væl undir við tilmælu-num, og hóast ikki øll vórðu samtykt, so er ar-beiðið hjá oljuráðlegging-arnevndini framvegis ein týðandi partur av grundar-lagnum undir tí, sum í dag hendir í oljumálinum í Fø-royum.

Nevndin varð send til hús
Men nú verður álitidi skjótt uppi. Tá leitingarskeiðið er av, og tað kann verða so skjótt, verður væntandi næsta stigið, at farið verður undir at útvinna olju úr undirgrund Føroya.

Hesi viðurskiftini kom oljuráðleggingarnevndin ikki reiðiliga til. Hon nevndi í stuttum, at í for-kanningar- og leitingar-skeiðunum var neyðugt at gera útreiðingar av ymsum spurningum, sum tóku seg upp um tilstundandi olju-vinnu.

Nevnt varð, at stórt tilfar av samfelagsligum týðningi í so máta fanst í samfeløg-um, sum líkjast Føroyum - eitt nú Noregi, Skotlandi, Hetlandi, Orknoyggjum, Ný Funnaland og fleiri.

Men meir varð ikki gjørt burtur úr tá á sinni.

Nærliggjandi var at hugsa, at hendan sama nevnd í einum ella øðrum formi beinanvegin fekk til setning at halda fram við sínum kanningar- og ráð-gevingararbeiði, men so varð ikki.

Samstundis sum rættiliga varð farið til makrónurnar í oljumálinum, varð oljuráð-leggingarnevndin tikin av og send til hús.

Nýggja samskipan av oljuráðlegging

Tað var stórt spell, tí síðani hava vit ongan havt, hvørs uppgáva tað er at gera sær greitt, hvørji árinini av oljuvinnuni í veruleikanum verða, og hvussu vit skula fyrireika okkum til at taka ímóti teimum.

Oljumálastýrið hevur staðið seg væl, síðani tað varð sett á stovn, og fær víðurkenning allastaðni frá. Fremst í tess huga liggur valla at fáa greiðu á øllum hesum viðurskiftum, tí stýrið hevur úr at gera við

so mongum øðrum viður-skiftum.

Loyvi mær tí at taka tráð-in upp aftur og mæla til, at sett verður ein nýggj olju-ráðleggingarnevnd, hvørs setningur verður at skipa fyri kanningum av árin-unum av oljuvinnuni og gera tilmæli um, hvussu føroyska samfelagið í øll-um lutum eigur at fyrireika seg til at taka ímóti hesi vinnu.

Diplomaturin Árni Olafsson eigur enn einaferð at verða settur at standa fyri arbeiðnum. Ráðleggingin skal verða gjord í góðum samljóði millum oljumála-stýrið og onnur stýri og umboð fyri bæði vinnulív og mentanarlív eiga at vera uppii.

Allir hesir partar høvdu dugað at sett teir røttu spurningarnar og funnið teir røttu persónarnar í stovrnarnar at gjørt arbeiðið, bæði føroyskar og útlend-skar.

Pengarnir eiga fyri ein part at koma frá føroyskum stovnum og myndugleik-um, men ikki minst frá teimum oljufeløgum, sum hava bundið seg til at brúka stórar peningaupphæddir til júst fyrireikingar- og kann-ingararbeiði upp undir eina árinismikla oljuvinnu í Fø-royum.

Málið hevur skund, skula vit ikki verða tikin av fót-um.

Kósin er sett

Súni í Hjøllum
Tjóðveldisflokkurin, Eysturoy

Seinastu árin­i hava al-samt fleiri ásannað, at ríkisrættarliga støða Fø-roya er ein vavgreytur.

Fyrst í nítíðarinum varð prógvað ferð eftir ferð, at vit livdu í einum ábyrgd-arleysum og ótryggum samfelag, sum rakti tey veikastu meinast. Føroy-ingar vórðu bundnir nið-ur av politiskum kreppu-tiltøkum, sum høvdu við sær, at fleiri túsend føy-oyingar vórðu noyddir at fara frá húsi og heimi.

So at siga ongin hevði álit á samfelagsskipanini - hvørki í Føroyum, Dan-mark ella í útheiminum. Búskapurin og vinnu-lívið í Føroyum vórðu við tíðini vordið alsamt meira avlagað, so hvørt sum peningastreymurin úr Danmark øktist. Føgru orðini um, at hetta var hjálp til sjálvhjálp, hildu ikki.

Avleiðingin varð stutt sagt, at vinnulívið í stóran mun als ikki stóð á egnum beinum, men hóraði einans undan, tí almennur rakstarstuðul varð latin. Á henda hátt hevði vinnulívið ongar tryggar karmar at menna seg undir.

Á løgtingsvalinum 30. april 1998 bjóðaði tjóð-veldisflokkurin seg fram til at endurreisa sam-felagið á nýggjum grundvølli. Tjóðveldis-flokkurin gjordist størsti flokkur á tingi, og flokku-rin fekk sostatt álitis-váttan frá veljarunum saman við øðrum góðum kreftum í okkara landi at skipa eitt føroyskt demo-kratiskt samfelag, har øllum borgarum verður

tryggjað grundleggjandi og javnbjóðis rættindi – rættindi, sum ríkisfelags-skapurin við Danmark ikki hevði megnað at tryggja.

Eftir valið eydnaðist tjóðveldisflokkinum at koma í samgongu, og sjálvstýrissinnað fólk í Føroyum kunnu nú stað-festa, at søguliga "Sam-gonguskjalið" setti ferð á skipaðu loysingina. Vit er mong, sum høvdu hugsað okkum, at tað gekk skjótari, men føyry-ingar hava ongantið áður verið so nær einum sjálv-berandi búskapi.

Føroyingar eru eitt dugnligt og arbeiðssamt fólk. Nú hava vit eisini eitt stolt og sjálvberandi vinnulív. Nú hava vit sum fólk veruliga møguleika at seta okkum greið mál á øllum samfelagsøkjum – fyri allar føyroyingar, yngri sum eldri. Frælsis-kósin er sett, men langt er á mál.

Sterkar kreftir vilja nú leggja stilt og venda aftur til tað ótryggja samband-ið, ið tekur alla ábyrgd burtur. Vinna hesa røddir løgtingsvalið, byður ikki botur, vit falla aftur í heimastýrisgarðin og stundingsmeldurin, sum leiddi land og fólk út í ófrælsi og fátækradømi.

Tað er mín vón, at allar góðar sjálvstýrishugaðar kreftir í landi okkara standa saman um frælsis-strembanina.

Frælsiskósin verður hildið við tjóðveldis-flokkinum í landsins leiðslu!

Han kann so spyrja seg sjálfvan, hvør fylgir við tíð-i-ni, teir ella vit sum siga: FÓLKID FYRST. Tí eitt er vist, avleiðingarnar eru tíðlíggar, tað skal og koma aftur til eitt sindur seinri.

Fullveldisverkætlanin er ein atlan uttan nakað ítøki-ligt atlit til lívsfrælsi og lívsqualitet føyroyinga. Tað tekur als ikki hædd fyri, at nútíðar føyroyingurin longu hevur eina sosiala tilvitan, sum krevur eitt samhalds-fast lívsfrælsi við nøktandi livskvaliteti, har andaligt og hugsjónarlig frælsi er ein sjálvfylgja, og har nøkt-andi figgjarviðurskifti skulu til fyri at geva realist-isk spælirúm fyri persón-ligum og sosialum frælsi.Viðhvørt kann ein fáa tað fatan, at hin ággan-andi nationalromantiski fullveldisdreymurin í ov stóran mun verður borin uppi av einari ella aðrari undirlutakenslu, tí tað er loysing fyri loysingina skyld - kosta hvat tað vil.

Gongdin á arbeiðsmarkn-aðinum undir loysingar-samgonguni visir klárt, at fólk vil hava lívsfrælsi og lívsqualitet heldur en na-

www.hafoss.com

Tjarnargarður nýggjur fyribyrgjandi stovnur

Elin Lindenskov,
býráðslimur í Havn

Tórshavnar Býráð samtykti hóskvöldið, at Tjarnargarður skal brúkast til røktar-fyribyrgjandi stovn til heimaþúgvandi pensiónist-ar. Tjarnargarður verður nýggja navnði á Marinusta-tiónini við Hoyvíkstjørn, tá í kommunan komandi sum-mar yvirtekur bygningin.

Uppvinging og umlætting
Ein partur av bygninginum skal brúkst til uppvinging og umlætting fyri heima-búgvandi pensiónistar. Uppvenjingarstovnur verður

skipað við eini ergo- og fysioterapi, har sjúklingar kunna búgva í longri tíðar-skeið, meðan tey fáa upp-venjing aftan á sjúkravið-gerð.

Talan kann eisini vera um fólk, sum ikki kunna fara heim beinanvegin, tí broyt-ingar skulu gerast í heimi-num. Fólk kunna eisini koma á Tjarnargarð fyri at meta um støðuna hjá teim-um, soleiðis at tey fáa røttu viðgerðina.

Í Danmark hava tey sera positivar royndir við upp-venjingarstovum. Ofta hendir tað góða, at sjúk-lingurin fær so mikið góða

Fullveldiseksperimentið

William Max Hansen

Valevni Javnaðarflokksins, Eysturoy

Fullveldiseksperimentið hjá samgonguni hevur higartil kostað føyroyingum hundra-tals mió. krónur í útreiðlum og mistum inntøkum, har-næst kemur so tann haturs-urvið fyrri persónliga at fáa rumsáttari figgjarkarmar og harvið størr lívsfrælsi og lívsqualitet. Vit kenna øll gongdina. Einku av hesum verkføllum hevur verið til gagn fyri fullveldissakina. Einvegis avgerðin um niðurskurðin av blokkinum í óttið uttan fyrst at seta seg inn í veruliga figgarliga tørvin bæði innan skúla-verkið, almannaøkið og heilsuverkið talar fyri seg.

Føyroyingar eru eisini nú so smátt farnir at merkja av-leiðingarnar av fullveldis-sparingunum. (sparing skal valdast)

Trupulleikar á skúlnum grundað av litla játtan. Sjúkrasystarnar á lands-sjúkrahúsinum fóru í verk-fall fyri at visa á tær prak-tisku avleiðingarnar av full-veldissparingunum og tann mestsum skandaløsa støðan á eldra-økinum skulu eisini siggja-st sum ein fullveldisav-leiðing. Alt hetta er bert ein brytjan, tí blokkurin fer ikki at minka fyrrrenn 1. Januar í ár. Men uttan mun til, hvussu leikur fer, so hevur hendan samgongan verið føyroyingum dýr, og teirra fullveldiseksperiment hev-ur longu nú máað av okkara lívsfrælsi.

Javnaðarflokkurin ásann-ar, at búskaparlaga støðið undir føroyska vælferðar-samfelagnum eigur at vera grundað á okkara egnu framleiðslu. Tí vil Javnað-arflokkurin, at ríkisveiting-ingarnar verða brúktar at styrkja sjálvbjargni í Fø-royum.

Sjónarmið okkara er, at peningaveitingin millum partar í einum ríkisfelags-skapi hava til endamáls at tryggja øllum eitt virðiligt lív. Veitingarnar frá danska statinum til Føroya er ikki olmussa, men natúrligur rættur í tí samstarvi, sum ríkisfelagsskapurin er karmur um.

Tað er langt síðani, at javnaðarflokkurin ásann-aði, at neyðugt var at fremja djúptøkнар broyt-ingar í ríkisrættarviður-skiftumFøroya. Bæði í

VIÐMERKINGAR

likamliga og sálarliga røkt, at hann gerst meira sjálv-bjargin og kann flyta heim-aftur heldur enn á røktar-heim.

Dagstovnur til heima-búgvandi minnisveik
Ein partur av bygninginum skal brúkast til dagstovn hjá heimaþúgvandi minnis-veikum. Minnisveik er ein samfelagsbólkur, sum er sera illa fyri í dag. Eitt dag-tilboð til minnisveik kann verða við til at menna tann minnisveika, samstundis sum tað lættir um gerandis-dagin hjá avarðandi. Við hesum tilboð er kommunan

við til lætta nakað um um-støðurnar hjá minnisveik-um. Tað næsta stigið verður at byggja røktarheim til minnisveik. Arbeiðið við einum røktarheimið til 16 minnisveik er væl á veg. Tilboðini uppá byggjing eru komin inn. Vónandi gongur tað ikki lang tíð, áðrenn arbeiðið fer at byrja.

Lívsgleði og trivnaður í hásæti
Við samtyktini hóskvöldið er býráðið komi eitt stig longri við tí eldrapolitikki, sum var stungin út í korti í desember 1999 í álitinum »Tey gomlu í Tórshavnar

kommunu«. Vónandi held-ur hesin politikkurin fram, til vit ein dag kunna bjóða okkara gomlu eitt virðiligt lív, har lívsgleði og trivnað-

ur er í hásæti.

www.lindenskov.com

elin@lindenskov.com

Norðoyatunnilin - politisk kastibløka

Sune Jacobsen

Valevni fyri

Sambandsflokkin í Vágum

Tann, sum vil einum máli væl, roynir eftir førimumi at fyrireika hetta so væl, at eingin kann seta ein fingur á nakað.

Soleiðis er ikki við máli-num um Norðoyatunnilin. Fyri at gera seg sjálvar áhugaverdar, vevja lög-maður og Karsten Hansen alt upp í ein ellubita, og leggja fyri tingið, tveir tímar fyri evsta mark, eitt uppskat, sum ikki er borðbært og tí ikki kann verða sam-tykt, tí har er einki at sam-tykkja.

Hvussu leikur fer, kann tíðin bert vísa, men verður hetta málið samtykt í ver-andi líki, eigur eitt ískoyti at verða sett í frágreiðing-na um 80- árinu, nevniliga

Hetta vil í hesum føri siga, at báðum tjóðunum, teirri føroysku sum teirri donsku, er fritt at fara úr stjørnarliga og figgarliga felagsskapinum, um eitt mál ella eitt málsøki verður yvirtikið, soleiðis at Føroya løgting og landsstýri taka við teirri lógarligu, figgjar-ligu, umsitingarlugu og sið-mennningarligu ábyrgdini av málinum ella málsøkinum.

Hesin "generelli" rættur til báðar síður rokkur líka at loysingini. Spurningurin er tí sera einfaldur, vilt tú sleppa út úr ríkisfelags-skapinum er eingin foring.

Javnaðarflokkurin leggur doyðin á, at allar broytingar og nýskipanir verða framd-ar á tryggum grundarlag, til tess at føyroyingar ikki við sjálvstýrinum missa meir fyri minni.

Javnaðarflokkurin leggur tí alstóran dent á, at arbeiit verður við ábyrgd og við skili framimóti støðugt økt-um sjálvstýri. Hetta merkir m.a., at figgjarligu og um-sitingarlugu fortreytirnar skulu vera í lagi áðrenn yvirtøkur verða framdar, dentur verður lagdur á yvir-tøkur av øllum málsøkjum, tí

Javnaðarflokkurin heldur føyroyingar vera best færar fyri at taka avgerðir, sum viðvíkja føyroyingum sjálv-um, innanfyri ríkisfelags-skapin.

í eini nevnd, og tá kemur nevndin at sita eftir við honum, allar helst Heini O Heinesen.

Onnur umbering hjá lög-manni var, at um hann ikki legði málið fram, so hevði onkur annar landsstýris-maður gjørt tað, og so kundi tað verið brúkt ímóti mær politiskt í ólukkumát. Hetta er tvætl frá byrjan til enda. Løgmaður sam-skipar arbeiði hjá lands-stýrismonnum, og tí hevur hann regluliga landsstýris-fundir, har øll uppskot verða framløgð, áðrenn tey verða lögð fyri løgtingið. Skuldi tað hent, at t.d. Kar-sten Hansen á einum lands-stýrisfundi segði, at hann fór at leggja málið um Norðoyatunnilin fram, kundi lögmaður vist hon-um á grein 33 í stýrisskip-anarlógini, sum gevur lög-manni heimild at senda Karsten Hansen tvørtur um Leirvíksfjørð sama dag sum fyrrverandi lands-stýrismann. Men hetta er sjálvandi ein spurningur um at tora at vera lög-maður.

Hvat skal so løgtingið taka støðu til? Løgtings-málið skal geva P/F Norð-oyatunnlinum heimild at gera veg og tunnel millum Eysturoy og Borðoy. Men í málinum eru viðlagdar níggyu ymiskar linjuføring-ar.

Tá málið verður beint í Vinnunevndina, skal Heini O Heinesen geva tinginum eitt tilmæli. Í álitinum skal hann mæla tinginum til at samtykkja ella ikki at sam-tykkja uppskotið. Hvat skal tingið samtykkja: linjuføring 1,2,3... ella 9 ella er tað fritt val. Tað ber snøgt sagt ikki til. Og tá situr Heini O Heinesen eftir við Svarta Peri.

Nei, norðingar nýtast ikki at vera bangnir fyri, at fasta sambandið ikki verður veruleiki. Eingin rætti-siktaður fer at tosa um annað enn fast samband millum Eysturoy og Borð-oyinna til frama fyri landið alt, men málið má vera borðbært. Teir, sum nú sita, høvdu ikki stundir at gera arbeiði til lítar, og tí skal tað nú brúkast til politiska kastibløka. Hetta álvarsamál fyri tykkum og okkum hevði annað uppiborið.